

“Malvarlığına ilişkin davalarda genelde nisbi harç alınmaktadır. Bu harç, kabul edilen dava değerinin %6,831 (binde 68,31)'dir. Mahkemelerce verilen kabul kararlarında, dava değeri üzerinden alınan, hazineye irat kaydedilen harç bu harçtır. Bu harç için yargılamanın safahatine göre aşamalarda alınan ve neredeyse dosyanın esası kadar emek ve mesai kaybına sebep olan, yargılamayı uzatan bir sistemle tahsil edilmektedir. Şöyle ki;

Dava açılırken davanın değeri ne kadar olursa olsun kısmi veya belirsiz alacak davası olarak 10-20 TL veya 100-200 TL veya 1.000-2.000 TL gibi cüzi miktarlar üzerinden dava açılmaktadır. Bu gösterilen dava değeri üzerinden hesaplanan binde 68,31 oranındaki harcın 1/4'ü (maktu başvuru harcından az olmamak üzere) alınmaktadır.

Yargılama devam ederken, alınan bilirkişi raporu veya dava değerinin başka bir şekilde belirli hale gelmesi durumunda ise bu kez aradaki farkın binde 68,31'in 1/4'üne (cismani 1/20) karşılık gelen kısmı, ıslah veya bedel artırımı yoluyla ikmal edilmektedir. Bu da genelde son celseye tekabül etmektedir.

Bu aşamadan sonra iki ihtimal vardır. Ya dava reddolunarak tüm bu harçlar iade olunacaktır ya da dava kabul olunarak bu kez kabul edilen miktar üzerinden eksik kalan 3/4'lük bakiye karar harcı tahsil edilecektir.

Görüldüğü üzere yargı makamlarının asıl işlevi adaletin tesisi olmasına rağmen aşamalarda ve süreklilik arz edecek şekilde harç ikmali yapmaktadır. Bu durum yargılamayı sekteye uğratmaktadır. Aslolan yargılamanın kesintisiz ilerlemesidir. Harç ikmali için verilen süreler, harçların ikmal edilmemesi durumunda dosyaların işlemde kaldırılması ve devamında 3 ay içinde ödenmesi halinde tekrar işleme konulması, ödenmemesi halinde de açılmamış sayılmasına karar verilmesi yargılama safahatını olumsuz etkileyen ve sekteye uğratan usullerdir. İptalini talep ettiğimiz husus bu aşamaların sayısını düşürmeye yöneliktir.

Ayrıca 11 numaralı itiraza konu ettiğimiz davanın kabulü ile birlikte bu maddenin işlevi azalacaktır. Şöyle ki; davacı davasını yaklaşık değerden (11 nolu iptal doğrultusunda yapılacak kanuni düzenlemeye göre) açacaktır. Yaklaşık değer üzerinden dava açılması halinde yargılama sonunda netleşen asıl alacağın miktarı ile yaklaşık değer arasında fazlaca fark olmayacağından devletin yoksun kaldığı peşin harç oldukça cüzi bir miktara düşecektir. Buna dayanarak harç tamamlama yoluna gidilmeksizin duruşmada sözlü olarak talep artırılarak dosya karara bağlanacaktır. Böylece hem devletin peşin alacağı harç bir an önce ve tek seferde alınacak hem de bu maddenin iptali ile ıslah ve bedel artırımı için süre verilmesi prosedürü ortadan kalkmış olacaktır. Davacı duruşmada bedel artırımı beyanında bulunması ile birlikte harç ikmal etmek için bir celse daha tehir etmeye lüzum kalmaksızın hüküm kurulacaktır. Bu da yargılamada 1 celse erken nihayete erdirmektir ki diğer itiraz konularıyla birlikte değerlendirdiğimizde tüm yargılama safahatı önemli derecede kısılacaktır. Kaldı ki karar aşamasına gelen dosya sırf harç ikmali için bir kez daha ele alınmayacak ve mahkemelerin iş yükü azalacaktır. Yine davaların reddolunma ihtimalinde de son celse tamamlattığımız harç, davayı reddettiğimizde talep üzerine iade edilmektedir. Yani son celse öncesinde, daha ne karar verileceği dahi bilinmeden, harç alıp davayı reddettiğimizde harcı iade etmenin de pratikte sisteme hiçbir faydası yoktur.

Yine bu hükmün iptali ile yargılama giderlerinden olan harçların hesaplanmasındaki karışıklık da ortadan kalkmış olacaktır. Mevcut hali ile eksik kalan karar ve ilam harcı şu şekilde hesaplanmaktadır; öncelikle kabul edilen dava değeri üzerinden binde 68,31 oranında harç hesaplanmakta sonra bu harçtan ıslah-tamamlama harcı mahsup edilmekte, sonra bu miktardan

da başlangıçta yatırılan peşin harç mahsup edilmekte, bakiye ise gerekçeli karara yazılmaktadır. Yukarıda bahsettiğimiz kısımların iptali ile yaklaşık değer üzerinden alınan harç dava reddolununca iade olunacak, kabul olunca da bakiye için küçük bir hesaplama yapılarak davalıdan (davanın kabulünde) tahsil edilecektir.

İPTALİ İSTENEN KANUN MADDESİNİN ANAYASA'ya ve AİHS'ye AYKIRILIĞI VE HUKUKİ GEREKÇESİ :

Anayasa'nın 2. maddesi (Cumhuriyetin nitelikleri-Hukuk devleti) uyarınca yapılan değerlendirmede;

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir. (AYM, E.2023/161, K.2024/53, 22/02/2024, § ...) (AYM, E.2017/48, K.2017/129, 26/07/2017, § ...)

Anayasa'nın anılan maddesinde güvence altına alınan hukuk devleti ilkesi gereği kanunlar kamu yararı amacıyla çıkarılır. Anayasa Mahkemesinin kararlarına göre kamu yararı genel bir ifadeyle bireysel, özel çıkarılardan ayrı ve bunlara üstün olan toplumsal yararı ifade etmektedir. Kanunun amaç ögesi bakımından Anayasa'ya uygun sayılabilmesi için çıkarılmasında kamu yararı dışında bir amacın gözetilmemiş olması gerekir. Kanunun kamu yararı dışında bir amaçla yalnız özel çıkarlar için veya yalnızca belirli kişilerin yararına olarak çıkarılmış olduğu açıkça anlaşılabiliriyorsa amaç unsuru bakımından Anayasa'ya aykırılık söz konusudur. (AYM, E.2023/161, K.2024/53, 22/02/2024, § ...)

Diğer yandan kanun koyucu, takdir yetkisi kapsamındaki düzenlemeleri yaparken hukuk devleti ilkesinin de bir gereği olan ölçülülük ilkesiyle bağlıdır. Söz konusu ilke, kuralda öngörülen düzenleme ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin bulunmasını gerektirmektedir (AYM, E.2020/95, K.2022/3, 26/1/2022, § 17; E.2019/88, K.2022/159, 13/12/2022, § 28). (AYM, E.2023/161, K.2024/53, 22/02/2024, § ...)

Hukuki güvenlik ile belirlilik ilkeleri, hukuk devletinin ön koşullarındandır. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir. Bu bakımdan kanunun metni, bireylerin gerektiğinde hukuki yardım almak suretiyle hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını belli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine imkân verecek düzeyde kaleme alınmış olmalıdır. Dolayısıyla kanunun uygulanması öncesinde muhtemel etki ve sonuçlarının yeterli derecede öngörülebilir olması gereklidir (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013; Karlıs A.Ş., § 34). Belirlilik ilkesi hukuksal güvenlikle bağlantılı olup birey, belirli bir kesinlik içinde hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını, bunların idareye hangi müdahale yetkisini doğurduğunu kanundan öğrenebilme imkânına sahip olmalıdır. Birey, ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörüp davranışlarını düzenleyebilir (Karlıs A.Ş., § 34).

Dava sonucu ne yönde karar verileceği belli olmamasına rağmen kabul gibi düşünülerek harcın ikmal edilmesi hukuki belirlilik ilkesine aykırıdır. Bu durum aynı zamanda hukuki güvenlik ve belirliliğin ve hukuki istikrarın tesis edilmesine aykırıdır.

Anayasa'nın 5. (Devletin Temel Amaç Ve Görevleri-kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmak) uyarınca yapılan değerlendirmede;

Anayasa'nın 5. maddesinde "Devletin temel amaç ve görevleri, Türk Milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır." denilmektedir. Buna göre kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak devletin temel amaç ve görevlerindedir.

Anayasa'nın 5. maddesinde; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmak, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak devletin temel amaç ve görevleri arasında sayılmıştır. Buna göre bireylerin yaşam şartlarının iyileştirilmesi ve hak ve özgürlüklere ulaşmalarının önündeki her türlü engelin kaldırılması devletin anayasal bir ödevidir. (Tuğçe Akgül Maraş, B. No: 2019/6744, 1/11/2023, § ...)

Bu kapsamda yapılan değerlendirmede tamamlama harcı veya ıslah harcı yatırılmaması halinde dosyanın işlemde kaldırılacağı hususu vatandaşın adalete erişme hakkına orantısız bir sınırlama getirmiş olmakla hukuk devleti ilkesine aykırıdır. Ayrıca davanın kazanılıp kazanılmayacağı da henüz belirli değilken bu harcın alınması belirlilik ilkesine de aykırıdır.

Anayasa'nın 13. maddesi (Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması) uyarınca yapılan değerlendirmede;

Anayasa'nın 13. maddesinde "Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz." denilmektedir. Buna göre mahkemeye erişim hakkına sınırlama getiren düzenlemelerin kanunla yapılması, ayrıca Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun ve ölçülü olması gerekir.

Esasen temel hakları sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde, kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye bağlanan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

Anayasa'nın 13. maddesinde güvence altına alınan ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkedен oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen sınırlamanın amaca ulaşmaya elverişli olmasını, gereklilik amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını, diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise hakka getirilen sınırlama ile amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir. Kuralla mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlamanın elverişlilik, gereklilik ve orantılılık alt ilkelerine uygun olması gerekir.

Bu kapsamda mahkemeye erişim hakkını sınırlamaya yönelik bir kanuni düzenlemenin şeklen var olması yeterli olmayıp kuralların keyfiliğe izin vermeyecek şekilde belirli ve öngörülebilir nitelikte olması gerekir.

Nispi karar ve ilam harcının yalnızca dörtte birinin peşin, geri kalanının ise kararın tebliğinden itibaren bir ay içinde ödeneceğini, ayrıca yargılama giderleri bağlamında karar ve ilam harcının aleyhine hüküm verilen taraftan alınmasına karar verileceğini öngören kanun koyucunun, bu yöndeki iradesine rağmen karar celsesinde harcı tamamlamak üzere duruşmanın talikine karar verilmesi adil yargılanma, davanın en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması ilkesine aykırıdır.

Bu kapsamda yapılan değerlendirmede ilgili madde, sınırlamanın belirtilen gerekçelerle amaca ulaşmaya elverişli olmadığı, çünkü harcin yaklaşık değer üzerinden ve yargılamanın en başında alınmayıp sonradan yargılamanın uzamasına sebebiyet verecek şekilde harç alınmasının yargılamayı uzattığı, davanın reddedilme ihtimalinde bu harçların tamamen iade edildiği de gözetildiğinde düzenlemenin elverişsiz bir sınırlama öngördüğü, amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmaması nedeniyle gereklilik ölçütüne aykırı olduğu çünkü bu sınırlamayı zorunlu kılacak bir durumun söz konusu olmadığı, harcin eksik kalanının bir celse sonra alınmasının sınırlamayı zorunlu kılacak bir sebep olarak öngörülemeyeceği, diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmasının mümkün olduğu, hakka getirilen sınırlama ile amaç arasında makul bir dengenin gözetilmemesi nedeniyle orantılılık ölçütüne aykırı olduğu, amaç ve hukuki yarar unsurlarında sakatlık olduğundan yani hukuki yarar olmadığından ve pozitif bir gayesi olmadığından kısıtlamanın keyfi olduğu sonucuna varılmıştır.

Anayasa'nın 35. maddesi (Mülkiyet Hakkı) uyarınca yapılan değerlendirmede;

Anayasa'nın 35. maddesinde "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir./Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir./ Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz." denilmektedir. Anayasa'nın anılan maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2018/106, K.2019/80, 16/10/2019, § 14). Bu bağlamda, mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (Mahmut Duran ve diğerleri, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

Bu bağlamda mülkiyet hakkı, maddi varlığı bulunan taşınır ve taşınmaz mal varlığını kapsadığı gibi maddi bir varlığı bulunmayan hak ve alacakları da içermektedir. Tamamlama veya ıslah harcının maddi varlığa ilişkin olduğu ve mülk teşkil ettiği açıktır.

Nisbi harca tabi davalarda davanın reddine karar verilmesi durumunda davacı ödediği nispi karar ve ilam harcının tamamını geri alabilmektedir. Bununla birlikte dava sonuçlanana kadar geçecek süre içinde davacının nispi karar ve ilam harcı olarak ödediği tutarın değer kaybına uğrayabileceği açıktır.

İtiraz konusu kurallarla nispi karar ve ilam harcının dörtte birinin peşin, geri kalanının kararın tebliğinden itibaren bir ay içinde ödeneceği ve yargı işlemlerinden alınacak harçlar ödenmedikçe müteakip işlemlerin yapılamayacağı öngörülmüştür.

Başlangıçta alınmayan harcın yargılama devam ederken ikmal edilmesi, yargılamanın uzamasına sebebiyet verdiği, alacaklının alacağına kavuşamadığı gözetildiğinde kuralların mülkiyet hakkını ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anayasa'nın 36. maddesi (Hak Arama Hürriyeti-adil yargılanma hakkı) uyarınca yapılan değerlendirmede;

Anayasa'nın 36. maddesinde "Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir./Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınmaz." denilmektedir. Anılan maddeyle güvence altına alınan dava yoluyla hak arama özgürlüğü, bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birini oluşturmaktadır. Kişinin bir haksızlığa uğradığını iddia edebilmesinin ya da maruz kaldığı haksız bir uygulama veya işleme karşı haklılığını ileri sürüp kanıtlayabilmesinin, uğradığı zararı giderebilmesinin en etkili ve güvenceli yolu yargı mercileri önünde dava hakkını kullanabilmesidir (AYM, E.2017/178, K.2018/82, 11/7/2018, § 11).

Sözleşme'de açıkça yer almasa da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) mahkemeye erişim hakkını adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olarak nitelendirmektedir (Roche/Birleşik Krallık [BD], B. No: 32555/96, 19/10/2005, § 117; Stanev/Bulgaristan [BD], B. No: 36760/06, 17/1/2012, § 229). AİHM, mahkemeye ulaşmayı aşırı derecede zorlaştıran ya da imkânsız hâle getiren uygulamaların mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini vurgulamaktadır (Golder/Birleşik Krallık [GK], B. No: 4451/70, 21/2/1975, § 36).

Hak arama özgürlüğünün temel unsurlarından biri mahkemeye erişim hakkıdır. Mahkemeye erişim hakkı, hukuki bir uyumsuzluğun bu konuda karar verme yetkisine sahip bir mahkeme önüne götürülmesi hakkını da kapsar. Kişinin uğradığı bir haksızlığa veya zarara karşı kendisini savunabilmesinin ya da maruz kaldığı haksız bir uygulama veya işleme karşı haklılığını ileri sürüp kanıtlayabilmesinin, zararını giderebilmesinin en etkili ve güvenceli yolu yargı mercileri önünde dava hakkını kullanabilmesidir (AYM, E.2021/20, K.2022/84, 30/6/2022, § 10).

İtiraz konusu kural ıslah veya tamamlama harcı ödenmek suretiyle davaya devam olunacağı şartını öngörmek suretiyle mahkemeye erişim hakkına sınırlama getirmektedir.

Adil yargılanma hakkı, niteliği gereği devletin düzenleme yapmasını gerektiren bir haktır. Zira bu hakkın Anayasa'da zikredilmiş olması kendi başına bir anlam ifade etmemekte, bireylerin bu haktan yararlanabilmesi için devletin en azından yargı teşkilatını kurması ve yargılama usullerini belirlemesi gerekmektedir. Devletin düzenleme yetkisini haiz olduğu

alanlarda belli ölçüde takdir yetkisine sahip olduğunun kabulü gerekir. Bu sebeple adil yargılanma hakkına yönelik sınırlamalar getirilirken kanun koyucuyu bağlayan belli bir meşru amaçlar listesi bulunmamaktadır. Ancak kanun koyucunun bu takdir yetkisinin Anayasa Mahkemesinin denetimine tabi olduğu açıktır (İsmail Avcı, B. No: 2019/12190, 22/2/2022, § 55).

AİHM; adil yargılanmanın bir unsurunu teşkil eden mahkemeye erişim hakkının mutlak olmadığını, doğası gereği devletin düzenleme yapmasını gerektiren bu hakkın belli ölçüde sınırlanabileceğini kabul etmektedir. Ancak AİHM; bu sınırlamaların kişinin mahkemeye erişimini hakkın özünü zedeleyecek şekilde ve genişlikte kısıtlamaması, zayıflatmaması gerektiğini ifade etmektedir. AİHM'e göre meşru bir amaç taşımayan ya da uygulanan araç ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi kurmayan sınırlamalar Sözleşme'nin 6. maddenin birinci fıkrasıyla uyumlu olmaz (Sefer Yılmaz ve Meryem Yılmaz/Türkiye, B. No: 611/12, 17/11/2015, § 59; Eşim/Türkiye, B. No: 59601/09, 17/9/2013, § 19; Edificaciones March Gallego S.A./İspanya, B. No: 28028/95, 19/2/1998, § 34).

AİHM, bu ilkeler uyarınca mahkemelerin dava açılabilmesi için öngörülen yasal yükümlülükleri uygularken hem yargılama adaletinin zayıflamasına yol açacak düzeyde aşırı şekilcilikten hem de kanunlarda öngörülen usule ilişkin gereklilikleri abes hâle getirecek seviyede aşırı esneklikten kaçınması gerektiğini belirtmektedir. AİHM, kuralların belirliliği ve iyi adalet yönetimini sağlama amacına hizmet etme işlevlerini yitirmesi hâlinde ve davaların esasının yetkili mahkeme tarafından karara bağlanmasını önleyecek birtakım bariyerler oluşturma fonksiyonu görmeleri durumunda mahkemeye erişim hakkının zedeleneceğini ifade etmektedir (Eşim/Türkiye, § 21)

Yargılama sürecinin uzamasında yetkili makamlara atfedilecek gecikmeler, yargılamanın süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilmemesinden kaynaklanabileceği gibi yapısal sorunlardan ve organizasyon eksikliğinden de ileri gelebilir. Anayasa'nın 36. ve 141. maddeleri devlete, hukuk sisteminin -yargılama makamlarının davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere- adil yargılanma hakkının güvencelerini yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi sorumluluğunu yüklemektedir. Devlet, yargılama sisteminde çözüm bekleyen uyuşmazlıkların ve davaların makul sürede sonuçlandırılması için gerekli tüm tedbirleri almakla yükümlüdür. Bu yükümlülük, hukuk sisteminin adil yargılanma hakkının temel güvencelerini yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi sorumluluğunun bir görünümüdür.

Yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliklerinin yol açtığı gecikmeler nedeniyle yargılama sisteminde çözüm bekleyen uyuşmazlıkların uzun bir süre içinde artması ve birikmesi sonucu yargılamalarda makul sürenin aşılması Anayasa'nın 36. maddesinin ihlaline yol açmaktadır. Anayasa'nın 36. maddesi gereğince, yargılama sisteminin mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğünü yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi zorunludur. Hukuk sisteminde var olan yapısal ve organizasyona ilişkin eksikliklerin yargılama faaliyetinin makul sürede sonuçlandırılmamasını izah edemeyeceği açıktır.

Bu kapsamda Anayasa'nın 36. maddesinde koruma altına alınan makul sürede yargılanma hakkının korunmasının sağlanabilmesi, kamu makamlarının kişilerin bu haklarını ihlal etmelerinin önüne geçilebilmesi için makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddialarına yönelik başvuruda bulunulabilecek etkili hukuk yollarının bulunması gerektiği açıktır. Bu yolun

şikâyet konusu yargılamanın veya davanın uzun sürmesi nedeniyle ortaya çıkacak zararları giderecek çözümler sunabilmesi gerekir.

Bu minvalde yapılan değerlendirmede ıslah veya tamamlama harcı verilen tüm duruşmalar istisnasız olarak tehir edilmektedir. Bu durum davaların esasının yetkili mahkeme tarafından karara bağlanmasını önleyecek birtakım bariyerler oluşturmakla mahkemeye erişim hakkını zedeleneceği sonucuna varılmıştır. Ayrıca celselerin artmasına sebebiyet verdiğiinden bu düzenleme makul sürede yargılanma hakkını da ihlal etmektedir.

Anayasa'nın 40. maddesi (Temel Hak Ve Hürriyetlerin Korunması) uyarınca yapılan değerlendirmede;

Anayasa'nın 40. maddesinin birinci fıkrasında "Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlâl edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir." denilmiştir. Anılan hükme göre kişilerin yargı makamları ile idari makamlar önünde haklarını arayabilmelerine kolaylık ve imkân sağlanması anayasal bir zorunluluktur. Bu zorunluluk, temel hak ve özgürlüğü ihlal edilen ya da ihlal edildiğini iddia eden kişilerin ilgili yargı veya idari merciler nezdinde şikâyetlerini dile getirmesi hususunda devlete gerekli ve yeterli mekanizmaları oluşturarak uygun koşulları sağlama yükümlülüğü getirmektedir (AYM, E.2019/102, K.2019/99, 25/12/2019, § 16).

Bu çerçevede Anayasa'nın anılan maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı; anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceleyebileceği makul, erişilebilir, etkili, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânının sağlanmasını teminat altına almaktadır (AYM, E.2019/102, K.2019/99, 25/12/2019, § 17).

Davanın ıslah veya bedel arttırım yoluyla harç ikmal edildikten sonra yargılamaya devam edilmesi sonucu yargılamaların uzaması, adalete erişimde makul ve etkili bir yol değildir. Devletin bu kapsamda uygun koşulları sağlama yükümlülüğüne aykırıdır.

Anayasa'nın 141. maddesi (Duruşmaların Acık ve Kararların Gereççeli Olması-Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması) uyarınca yapılan değerlendirmede;

Yargılamada taraflara belirli usule ilişkin güvenceler sağlayan adil yargılanma hakkının önemli unsurlarından biri de makul sürede yargılanma hakkıdır. Anayasa'nın 141. maddesinde "Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması yargının görevidir" denilmek suretiyle davaların makul bir süre içinde bitirilmesi gerekliliği açıkça ifade edilmiştir. Bu ilke gereğince devlet, yargılamaların gereksiz yere uzamasını engelleyecek etkin çareler oluşturmak zorundadır. Bu bağlamda hukuk sisteminin ve özellikle yargılama usulünün yargılamaların makul süre içinde bitirilmesini mümkün kılacak şekilde düzenlenmesi ve davaların nedensiz olarak uzamasına yol açacak usul kurallarına yer verilmemesi, mahkemelerin nicelik ve nitelik bakımından yeterli miktarda insan kaynağı, araç ve gereçlerle donatılması makul sürede yargılanma ilkesinin bir gereğidir (AYM, E.2013/4, K.2013/35, 28/2/2013). Dolayısıyla yargılamaların makul sürede tamamlanması amacıyla mahkemeye erişim hakkına müdahalede bulunulması mümkündür.

Bu kapsamda yapılan değerlendirmede; davacı işçinin, ıslah veya bedel arttırım ile harç tamamlanması nedeniyle 1 celse duruşma tehir olunması nedeniyle doğrudan hakka ulaşması zorlaşmakta, bu durumun yargılamayı uzattığı, bu maddenin usul hukuku açısından etkin bir hak arama yolu olmadığı anlaşılmalı Anayasa'nın 141. maddesine aykırı olduğu sonucuna varılmıştır.

Netice itibariyle yargılamanın son safhasına gelindiğinde harç tamamlama için de bir celse tehir edilmesinin yargılamayı uzattığı, harç eksikliğinin zaten bir sonraki celse olan karar aşaması ile giderileceği ayrıca 11 numaralı itiraz konusunun kabulü ile davalar yaklaşık değer üzerinden açılacağından harç tamamlamaya da büyük oranda lüzum kalmayacağı gözetildiğinde itiraz konusu harç tamamlamaya ilişkin hükmün Anayasa'nın, Hukuk devleti, Devletin kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırma yükümlülüğüne, Kanun Önünde Eşitlik, Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması, Mülkiyet Hakkı, Hak Arama Hürriyeti, Temel Hak Ve Hürriyetlerin Korunması ve davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması maddelerine aykırılık teşkil ettiği anlaşılmalı iptaline karar verilmesi gerekmektedir.

6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanununun 43. maddesinin 3. fıkrası uyarınca Mahkemenizce re'sen gözetilecek diğer gerekçeler de göz önünde bulundurularak iptal kararı verilmesi talep olunur.

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ: Yukarıda açıklanan gerekçelerle;

1- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 152/1 maddesi uyarınca,

492 sayılı Harçlar Kanunu'nun;

"Noksan tesbit edilen değer üzerinden harcın ödenmesi" madde başlığıyla düzenlenen 30. maddesinde 1. fıkrasının

"Muhakeme sırasında...

...yalnız o celse için muhakemeye devam olunur, takip eden celseye kadar...

ibarelerinin

Anayasanın 2., 5., 13., 35., 36., 40. ve 141. maddelerine aykırı olması nedeniyle re'sen Anayasa Mahkemesine itiraz yoluna başvurulmasına ve hükmün bu ibaresinin İPTALİNİN istenilmesine,

2- 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanununun 40. maddesi uyarınca;

a- Başvuru kararının aslı ile tutanağın ve dava dosyasında yer alan evrakın onaylı birer örneğinin oluşturulacak dizi listesine bağlanılarak bir dosya halinde Anayasa Mahkemesine GÖNDERİLMESİNE,

b- Başvuru dosyasının Anayasa Mahkemesine gönderilmesinden itibaren 5 ay BEKLENİLMESİNE, bu süre içinde karar verilmezse davanın yürürlükteki hükümlere göre

Esas Sayısı : 2025/69
Karar Sayısı : 2025/57

(Anayasa Mahkemesinin kararı esas hakkında karar kesinleşinceye kadar gelmesi halinde Anayasa Mahkemesi hükmüne uyulması koşuluyla) SONUÇLANDIRILMASINA,

3- Sayın Mahkemenin iptal yönünde tam bir kanaate ulaşmaması ve gerek görmesi halinde 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanununun 43/1. maddesi uyarınca, bilgilendirilmemiz halinde, hazır BULUNULACAĞINA,

4- 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanununun 41/2; "İtiraz yoluna başvuran mahkemede itiraz konusu kuralın uygulanacağı başka dava dosyalarının bulunması hâlinde, yapılmış olan itiraz başvurusu bu dosyalar için de bekletici mesele sayılır." maddesi uyarınca mahkememizde birçok davanın bekletici mesele yapılacağı, bu minvalde tüm dosyalardaki yargılamaların uzayacağı anlaşılacakla hak kayıpların mahal vermemek adına sayın Anayasa Mahkemesince uygun görülmesi halinde itirazların İVEDİ OLARAK değerlendirilmesinin istenilmesine,

5- Kararın bir nüshasının bilgi amaçlı olarak taraflara tebliğine,"